

El 9-M: un vot federal

Ni el patriotisme del PP ni l'ansia disgregadora del nacionalisme radical han obtingut l'èxit

FRANCISCO LONGO*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 27.03.08

Són moltes les interpretacions que s'han fet fins ara al voltant del significat de les eleccions del 9 de març. És obvi que un fet polític com aquest resulta analitzable des de diferents perspectives. Ens agradaria, en aquestes línies, apuntar una lectura, complementària d'altres, sorgida de la valoració dels resultats al País Basc i a Catalunya. S'ha destacat complidament la transcendència d'aquests vots --sobretot la dels catalans, sense els quals s'hauria produït un tomb polític-- en clau de política nacional. També se n'ha ressaltat la previsible importància per a l'esdevenidor polític a les dues comunitats (així, la possible incidència en la consulta popular publicitada per a l'octubre, a Euskadi, o les dificultats que un possible acord del PSOE amb CiU pogués plantejar al tripartit català). S'ha parlat menys, en canvi, de les raons per les quals s'han donat aquests resultats. En altres paraules, ¿com es pot interpretar que, contra pronòstic, els socialistes bascos s'erigeixin en força majoritària als tres territoris històrics, i que els socialistes catalans superin en escons la suma dels obtinguts per la resta de partits amb representació parlamentària?

SINCERAMENT, no creiem que l'explicació estigui en l'alt grau de satisfacció immediata de l'electorat basc i català amb la política duta a terme pels socialistes, en els plans nacional i autonòmic, durant la

legislatura. En realitat, el bagatge de la gestió del Govern de Zapatero ha estat, per no exagerar la crítica, més aviat modest. Pel que fa a Catalunya, els motius per a la decepció --AVE, rodalies, aeroport, finançament...-- resultaven evidents. Per una altra part, la història del lideratge socialista en el tripartit català no està, precisament, plena d'èxits que expliquin la massiva mobilització electoral. Al nostre parer, una de les explicacions que es pot donar a aquest fenomen és l'existència d'una pulsio col·lectiva de molts catalans i bascos, dirigida a assegurar la fortalesa i governabilitat del nostre Estat compost, en un context en què totes dues podrien resultar amenaçades, per una part, per l'agressivitat recentralitzadora del PP i, per una altra, pels excessos i la frivolitat d'alguns nacionalismes perifèrics. En altres paraules, molts ciutadans s'han mobilitzat per emetre un vot federal.

Per a aquests electors, el vot del 9 de març expressa, creiem, l'afartament d'una dialèctica que ha utilitzat les qüestions relatives a la identitat col·lectiva com a eix de la confrontació política. Milions de ciutadans, a les dues comunitats, arrufen, fastiguejats, el nas, quan senten tronar des de la dreta --en les seves diverses freqüències d'ona: Acebes, Losantos, Alcaraz, Cañizares...-- amenaces que es trenca Espanya. Al mateix temps, se senten cansats d'aquells discursos nacionalistes perifèrics que sembla que tenen l'obsessió de qüestionar i reinventar sistemàticament el marc comú de convivència. Simplement, una majoria electoral de catalans i bascos se senten còmodes amb aquest marc, el de l'Espanya constitucional i autonòmica, i aposten per aquest enfront dels discursos nostàlgics d'una suposada unitat perduda i de les aspiracions de segregació tan legítimes com minoritàries i, segons l'opinió de molts, amenaçants per a l'estabilitat política i per al benestar col·lectiu.

El fet que aquests vots hagin anat a les files socialistes resulta, alhora, explicable i paradoxal. Sens dubte, el PSOE encarna, entre les forces amb possibilitats de governar, la visió de l'Espanya autonòmica més reconciliada amb ella mateixa, i és evident que aquesta circumstància, unida a la sobreactuació del PP, els ha fet receptors privilegiats del vot federal útil. La paradoxa és que el clima d'inquietud que ha mobilitzat aquest vot resulta imputable en alguna mesura als mateixos que se n'han beneficiat. Durant l'última legislatura, el Govern Zapatero ha propiciat un conjunt de reformes estatutàries els resultats positius de les quals encara s'han de veure, i que han donat lloc a un debat polític essencialista en què s'han dissolt, oblidades, les grans qüestions de l'agenda pública com, sense anar més lluny, l'educació. El que els ciutadans pensaven de tot plegat ja s'anticipava en les ridícules xifres de participació en els referèndums estatutaris.

SIGUI COM SIGUI, el resultat electoral fa més fort --o, almenys, aquesta és la nostra percepció-- la visió federal d'Espanya. Ni la gesticulació patrioter del PP ni els somnis disgregadors dels nacionalismes més radicals han obtingut l'èxit. Faria ben fet, en tot cas, el PSOE, gran beneficiari immediat del vot federal de la perifèria, de no considerar-ho un xec en blanc. Parlant des de Catalunya, sota la fullaraca retòrica del debat polític de l'última legislatura, batega la reivindicació que s'afrontin problemes no resolts, com un sistema injust i lesiu de finançament, l'abandonament sostingut de la inversió pública en certs camps o la pervivència de models obsolets de gestió d'infraestructures o de l'administració de justícia.

Seria bo també que els principals partits escoltessin la ressonància federal d'aquest vot i consensuessin algunes reformes imprescindibles per enfortir les institucions que fan possible aquesta idea d'Espanya. Entre aquestes, la refundació del Senat.

*Director de l'Institut de Direcció i Gestió Pública d'ESADE